

การกลายเป็นคำสันธานของคำว่า “แถม” ในภาษาไทย

The Grammaticalization to Conjunction of Verb “thaem” in Thai

ศรีอังกการ ถาวโรฤทธิ์¹
เชิดชัย อุดมพันธ์²

Sriangkarn Thawarorit
Cherdchai Udomphan

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยา “แถม” เชิงประวัติ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติและเอกสารประเภทร้อยแก้วตั้งแต่สมัยสุโขทัย-ปัจจุบัน พุทธศักราช 2560 แบ่งสมัยข้อมูล 3 สมัย คือ 1) สมัยสุโขทัย 2) สมัยอยุธยา-รัชกาลที่ 3 และ 3) สมัยรัชกาลที่ 4-ปัจจุบัน นำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า คำว่า “แถม” มี 2 หน้าที่ ได้แก่ 1) คำกริยา มี 3 ความหมาย คือ (1) คำกริยาอกรรมมีความหมายว่า ‘เพิ่มให้’ (2) คำกริยาสกรรมมีความหมายว่า ‘เพิ่มสิ่งให้’ และ (3) คำกริยาทวิกรรมมีความหมายว่า ‘เพิ่มสิ่งให้แก่’ 2) คำสันธาน ‘บอกการเสริมความ’ คำว่า “แถม” เริ่มปรากฏสมัยรัชกาลที่ 6 มีหน้าที่เดียว คือ คำกริยา และเริ่มทำหน้าที่คำสันธานในสมัยปัจจุบัน

บริบทที่ทำให้คำกริยา “แถม” กลายเป็นคำสันธาน คือ คำกริยาสกรรมที่มีความหมาย ‘เพิ่มสิ่งให้’ การกลายเป็นคำสันธานของ “แถม” ค่อนข้างสมบูรณ์และมีพัฒนาการต่อเนื่อง

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ติดต่อได้ที่: tuesday@hotmail.com

¹Ph.D. Student, Thai Program, Prince of Songkla University, Patthani Campus, e-mail: tuesday@hotmail.com

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ติดต่อได้ที่: cherdchai.u@psu.ac.th

²Asst. Prof., Faculty of Humanities and Social Sciences, Prince of Songkla University, Patthani Campus, e-mail: cherdchai.u@psu.ac.th

สังเกตได้จากความถี่ของคำสันธานที่สูงมากในสมัยปัจจุบัน คือ ร้อยละ 84.29 ในขณะที่เป็นคำกริยาร้อยละ 15.71 ด้านการกลายเป็นคำไวยากรณ์ “แถม” ผ่านกลไกการเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ 2 กลไก ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ใหม่และการเทียบแบบ และ 2) ผ่านการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย 2 กระบวนการ คือ อุปลักษณณ์และนามนัย และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางภาษา 5 ประการ คือ (1) การทำให้มีความหมายทั่วไป (2) การสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำ (3) การเจาะจงเลือก (4) กระบวนการแยก และ (5) การนำมาใช้ใหม่ การกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “แถม” เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียวและค่อยเป็นค่อยไป ผลการศึกษาแสดงให้เห็นแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางไวยากรณ์ในภาษาไทย และทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงหน้าที่และความหมายจากคำกริยาเป็นคำสันธานในภาษาไทยซึ่งสามารถศึกษาได้ด้วยแนวคิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

คำสำคัญ: การกลายเป็นคำสันธาน คำกริยา คำสันธาน แถม ภาษาไทยเชิงประวัติ

Abstract

This research article investigates the grammaticalization of the conjunction of the verb "thaem" in historical Thai. The data were collected from the Thai National Corpus and prose works from the Sukhothai Period to the present (B.E. 2560). The information gathered was put into three periods: 1) the Sukhothai Period, 2) the Ayutthaya Period up to the reign of King Rama III, and 3) the reign of King Rama IV up to the present. The research findings were presented using an analytical description.

The results showed that the word "thaem" contained two functions. The first function is that of the verb, which can be divided into three types: intransitive verbs that mean "adding to," transitive verbs that mean "adding to," and transitive verbs that mean "adding something to," and a ditransitive verb meaning 'adding something for.' The second function is the conjunction for 'adding more content.' The verb "theam" first appeared during King Rama VI's reign and is now used as a conjunction.

การกลายเป็นคำสันธานของคำว่า “แถม” ในภาษาไทย

The context conducive to the grammaticalization of the verb into the conjunction was the transitive verb with the meaning of 'adding something to'. The grammaticalization was quite complete and progressed gradually. Notably, "thaem" was used as conjunction 84.29% of the time, while it was used as a verb 15.71% of the time. "Thaem" has been through the following two syntactic mechanisms: reanalysis and analogy. Moreover, it has been through semantic changes in metaphor and metonymy. Such grammaticalization resulted in 5 linguistic changes: 1) generalization, 2) recategorization, 3) specialization, 4) divergence, and 5) renewal. The grammaticalization was also found in gradual changes in a linear fashion. The results demonstrated the grammatical trend in Thai and the functional and semantic change of the verb into the conjunction, which could be examined through grammaticalization.

Keywords: Grammaticalization to Conjunction, Verb, Conjunction, Thaem, Thai Historical

บทนำ

ลักษณะของภาษาไทยประการหนึ่งคือ “คำภาษาไทยเรามักเป็นคำโดด ๆ ไม่มีที่สังเกตแน่นอนว่าเป็นคำชนิดใด คำชนิดหนึ่งจะนำไปใช้เป็นคำอีกชนิดหนึ่งก็ได้แล้วแต่รูปของประโยค” (อุปกิตศิลปสาร, พระยา, 2545: 70) การที่คำหนึ่งสามารถทำหน้าที่ต่างกันได้นี้เป็นเหตุให้ภาษาเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านไวยากรณ์ ดังเช่น การที่ผู้ใช้ภาษานำ “คำหลัก”³ ไปใช้ทำหน้าที่เป็นคำหลักชนิดอื่นหรือใช้เป็น “คำไวยากรณ์”⁴ ปรากฏ กุลละวณิชย์ (2544: 435) เห็นว่า คำกริยาบางคำเปลี่ยนหน้าที่จากคำกริยาไปเป็นคำเชื่อมได้ เช่น คำว่า “ว่า”

³คำหลัก คือ คำที่มีความหมายประจำคำหมายถึงสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือนามธรรม เหตุการณ์ การกระทำ สภาพ คุณสมบัติ สามารถทำหน้าที่เป็น “ส่วนของประโยค” เป็นใจความหลักในประโยค โดยไม่ต้องอาศัยความหมายของคำอื่น (วิจินต์ ภาณุพงศ์, 2524: 77)

⁴คำไวยากรณ์ คือ คำที่ไม่สามารถทำหน้าที่เป็น “ส่วนของประโยค” ตามลำพังได้ จะต้องทำหน้าที่นั้น ๆ ร่วมกับคำหลัก แบ่งเป็น 2 จำพวก คือ คำขยาย และคำเชื่อม (วิจินต์ ภาณุพงศ์, 2524: 77-78)

เดิมเป็นคำกริยาต่อมากลายเป็นคำเชื่อมหน้าประโยคย่อย การที่คำกริยาบางคำเปลี่ยนหน้าที่จากคำกริยาไปเป็นคำเชื่อมได้นั้นแสดงให้เห็นว่าคำกริยาดังกล่าวน่าจะมีปัจจัยทางภาษาที่เอื้อให้นำไปใช้เป็นคำเชื่อมได้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวยังพบในคำว่า “แถม” ซึ่งสามารถทำหน้าที่ในประโยคได้มากกว่า 1 หน้าที่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (1) หนูซื้อของร้านนี้เป็นประจำ พ่อค้าไม่แถมบั้งหรือคะ
- (2) ฉันทซื้อโทรศัพท์มาใหม่ ยี่ห้อนี้ไม่แถมอุปกรณ์เสริมเลย
- (3) วันนี้ผมซื้อของเยอะเลย แม่ค้าจะแถมอะไรผมบ้างครับ

นอกจากนี้ “แถม” ยังสามารถทำหน้าที่เป็นคำสันธานเชื่อมความระหว่างประโยคได้อีกด้วย ดังตัวอย่างบริบทประโยคต่อไปนี้

- (4) แม่ค้าร้านนี้ขายถูก แถมสินค้ามีคุณภาพ

ตัวอย่าง (1)-(3) เป็นบริบทที่สามารถปรากฏในภาษาได้ ดังที่ พระยาอุปกิตศิลปสาร (2545: 84) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับคำกริยาไว้ว่า คำกริยาบางคำเป็นได้ทั้งอกรรมกริยาและสกรรมกริยาก็มี ซึ่งเมื่อพิจารณาความหมายก็พบว่ายังคงมีความหมายคล้ายกัน ความน่าสนใจจึงอยู่ในตัวอย่าง (4) จะเห็นว่า “แถม” ปรากฏระหว่างประโยคโดยไม่มีความหมายที่สัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธานและไม่ได้มีความหมาย ‘เดิมหรือเพิ่ม(สิ่ง)ให้’ แต่มีหน้าที่เชื่อมโยงเนื้อความของประโยคที่อยู่ข้างหน้ากับข้างหลัง

การที่ “แถม” เป็นได้ทั้งคำกริยาและคำสันธานนี้น่าสนใจว่าได้ผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (Grammaticalization) หรือไม่ เนื่องจากการกลายเป็นคำไวยากรณ์เป็นการเพิ่มขอบเขตของหน่วยคำจากคำหลักเป็นคำไวยากรณ์หรือจากคำที่มีความเป็นไวยากรณ์น้อยไปสู่คำที่มีความเป็นไวยากรณ์มากขึ้น (Kurylowicz, 1965 อ้างถึงใน ไพทยา มีสัตย์, 2540: 29) งานวิจัยนี้จึงอาจทำให้เห็นพัฒนาการทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำกริยาและคำสันธานในภาษาไทย และทำให้เห็นว่าการขยายหน้าที่และความหมายของคำในภาษาไทยสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดการกลายเป็นคำไวยากรณ์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาหน้าที่และความหมายของคำว่า “แถม” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน ปีพุทธศักราช 2560

2. เพื่อศึกษากระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยา “แถม” ในภาษาไทย

การกลายเป็นคำสันธานของคำว่า “แถม” ในภาษาไทย

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเอกสาร โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ได้แก่ การจำแนกหมวดคำ คำหลายความหมาย และกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์

2. การเก็บข้อมูลของคำว่า “แถม” ในภาษาไทยเชิงประวัติ มีขั้นตอนดังนี้

2.1 สมัยของข้อมูลจำแนกเป็น 3 ช่วงเวลา ได้แก่ 1) สมัยสุโขทัย 2) สมัยอยุธยาถึงรัชกาลที่ 3 และ 3) สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงปัจจุบันพุทธศักราช 2560

2.2 แหล่งข้อมูล

2.2.1 ข้อมูลภาษาจากเอกสาร เก็บข้อมูลคำว่า “แถม” ที่ปรากฏในเอกสารประเภทร้อยแก้วในจารึก และในเอกสาร โดยจะเก็บข้อมูลทุกหน้า หากเอกสารมีจำนวนหน้าเกิน 100 หน้า จะเก็บข้อมูลเฉพาะหน้าที่ 1-100

2.2.2 ข้อมูลภาษาจากโปรแกรมคลังข้อมูลภาษาไทยแห่งชาติ (Thai National Corpus) ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ซึ่งแบ่งลักษณะงานเขียนเป็นประเภท คือ การศึกษาไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษา บันเทิงคดี กฎหมาย หนังสือพิมพ์ และอื่น ๆ โดยจะเก็บข้อมูลทุกประเภท ประเภทละ 100 ตัวอย่าง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์ ในประเด็นต่อไปนี้

3.1 ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า “แถม” ที่ปรากฏในสมัยต่าง ๆ

3.2 กระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “แถม” ที่ปรากฏในเอกสารแต่ละสมัย

4. การจำแนกหมวดคำในงานวิจัย

ผู้วิจัยวิเคราะห์บริบทที่คำว่า “แถม” ปรากฏในเอกสารเพื่อเห็นการเปลี่ยนแปลงหน้าที่และการขยายความหมายหายไปทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ โดยใช้เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์และเกณฑ์ทางความหมาย ดังนี้

4.1 เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ในการจำแนกคำว่า “แถม”

4.1.1 เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ของหมวดคำกริยา “แถม”

4.1.1.1 ปรากฏร่วมกับคำในหมวดคำปฏิเสธได้

4.1.1.2 ปรากฏในกรอบประโยคทดสอบคำกริยากรรม คำกริยา
สกรรม และคำกริยา ทวิกรรมของ วิจินตน์ ภาณุพงศ์ (2524: 52-56) ได้ ดังนี้

คำกริยากรรม นาม ☒ แล้ว

นาม กำลัง ☒

คำกริยาสกรรม นาม ☒-นาม แล้ว

นาม กำลัง ☒ นาม

คำกริยาทวิกรรม นาม ☒ นาม นาม แล้ว

นาม กำลัง ☒ นาม นาม

4.1.2 เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ของหมวดคำสันธาน “แถม”

4.1.2.1 ไม่สามารถปรากฏร่วมกับคำในหมวดคำปฏิเสธได้

4.1.2.2 สามารถปรากฏในประโยคซับซ้อนหรือประโยคผสม ของ
วิจินตน์ ภาณุพงศ์ (2524, 76-100) ได้

(ประโยค) ☒ (ประธาน ภาคแสดง)

(ประโยค) (ประธาน ☒ ภาคแสดง)

(ประโยค) ☒ (Ø ภาคแสดง)

4.2 เกณฑ์ทางความหมายในการจำแนกคำว่า “แถม”

4.2.1 คำว่า “แถม” ที่เป็นคำในหมวดคำกริยา ทั้ง กริยากรรม กริยาสกรรม
และกริยาทวิกรรม ผู้วิจัยจะใช้วิธีแทนที่คำว่า “แถม” โดยหากยังมีความหมายใกล้เคียง
ความหมายเดิม แสดงว่าทำหน้าที่เป็นคำในหมวดคำกริยา ดังนี้

คำกริยากรรม แทนที่ด้วยวลี ‘เพิ่มอะไรให้’

คำกริยาสกรรม แทนที่ด้วยวลี ‘เพิ่ม....ให้’

คำกริยาทวิกรรม แทนที่ด้วยวลี ‘เพิ่ม....ให้....’

ดังตัวอย่าง

คำกริยากรรม หนังสือของร้านนี้เป็นประจำ พ่อค้าไม่**แถม**บ้าง
หรือคะ

หนังสือของร้านนี้เป็นประจำ พ่อค้าไม่**เพิ่มอะไรให้**
บ้างหรือ

คำกริยาสกรรม ฉันทซื้อโทรศัพท์มาใหม่ ยี่ห้อ**นี้ไม่แถม**อุปกรณ์เสริมเลย
ฉันทซื้อโทรศัพท์มาใหม่ ยี่ห้อ**นี้ไม่เพิ่ม**อุปกรณ์เสริม
ให้เลย

การกลายเป็นคำสันธานของคำว่า “แถม” ในภาษาไทย

คำกริยาทวิกรรม วันนี้ผมซื้อของเยอะเลย แม่ค้าจะแถมอะไร
ผมบ้างครับ
วันนี้ผมซื้อของเยอะเลย แม่ค้าจะเพิ่มอะไร
ให้ผมบ้างครับ

4.2.2 คำว่า “แถม” ที่เป็นคำสันธาน ผู้วิจัยจะใช้ลี “อีกทั้ง...ด้วย” แทนที่ คำว่า “แถม” โดยหากยังมีความหมายใกล้เคียงความหมายเดิม แสดงว่าทำหน้าที่เป็น คำสันธาน ดังนี้

แม่ค้าร้านนี้ใจดี แถมสินค้ามีคุณภาพ
แม่ค้าร้านนี้ใจดี อีกทั้งสินค้ามีคุณภาพด้วย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาหน้าที่ และ ความหมายของคำว่า “แถม” ตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัย ปัจจุบัน ปีพุทธศักราช 2560 นำเสนอผลดังนี้

1. การปรากฏของคำว่า “แถม” ในสมัยต่าง ๆ

ผลการศึกษาเอกสารในสมัยสุโขทัยถึงปัจจุบันพบว่า “แถม” เริ่มปรากฏใน เอกสารสมัยรัชกาลที่ 6 ถึง สมัยปัจจุบัน ทำหน้าที่และมีความหมาย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1: การปรากฏของคำว่า “แถม” ในสมัยต่าง ๆ

สมัยที่	ช่วง	ทำหน้าที่ในหมวดคำ			
		คำกริยา			คำสันธาน
		กรรม	กรรม	ทวิกรรม	
		‘เพิ่มให้’	‘เพิ่มสิ่งให้’	‘เพิ่มสิ่งให้แก่’	
1	สุโขทัย	-	-	-	-
2	อยุธยา	-	-	-	-
	ธนบุรี	-	-	-	-
	ร.1	-	-	-	-
	ร.2	-	-	-	-
	ร.3	-	-	-	-
3	ร.4	-	-	-	-

สมัยที่	ช่วง	ทำหน้าที่ในหมวดคำ			
		คำกริยา			คำสันธาน
		กรรม	กรรม	ทวิกรรม	
		‘เพิ่มให้’	‘เพิ่มสิ่งให้’	‘เพิ่มสิ่งให้แก่’	
3	ร.5	-	-	-	-
	ร.6	✓	-	-	-
	ร.7	✓	✓	-	-
	ร.8	-	-	-	-
	ปัจจุบัน	✓	✓	✓	✓

ตารางที่ 1 “แถบ” ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ประเภทย่อย คือ คำกริยากรรมมีความหมายว่า ‘เพิ่มให้’ คำกริยากรรม มีความหมายว่า ‘เพิ่มสิ่งให้’ และคำกริยาทวิกรรมมีความหมายว่า ‘เพิ่มสิ่งให้แก่’ 2) คำสันธานมีความหมาย ‘บอกการเสริมความ’ โดยเริ่มปรากฏช่วงรัชกาลที่ 6 เป็นคำกริยากรรมมีความหมายว่า ‘เพิ่มเติมให้’ สมัยรัชกาลที่ 7 เป็นคำกริยากรรมมีความหมายว่า ‘เพิ่มให้’ และเป็นคำกริยากรรมมีความหมายว่า ‘เพิ่มสิ่งให้’ และสมัยปัจจุบันเป็นกริยากรรมมีความหมายว่า ‘เพิ่มให้’ เป็นคำกริยากรรมมีความหมายว่า ‘เพิ่มสิ่งให้’ เป็นคำกริยาทวิกรรมมีความหมายว่า ‘เพิ่มสิ่งให้แก่’ และเริ่มเป็นคำสันธาน ‘บอกการเสริมความ’

สรุปได้ว่า “แถบ” เริ่มปรากฏในเอกสารที่เก็บข้อมูลในงานวิจัยนี้ตั้งแต่รัชกาลที่ 6 โดยปรากฏเป็นคำกริยาถึงสมัยปัจจุบัน และเริ่มมีการปรากฏเป็นคำสันธานในสมัยปัจจุบัน

2. บริบทที่ทำให้คำกริยา “แถบ” มีความหมายเชื่อมอนุประโยค

คำว่า “แถบ” เมื่อปรากฏเป็นคำกริยาจะมี 3 ความหมาย ได้แก่ ‘เพิ่มให้’ ‘เพิ่มสิ่งให้’ และ ‘เพิ่มสิ่งให้แก่’ ดังบริบทประโยคต่อไปนี้

(5)...เวลาเคามาซื้อปาต่องโก้น้า น้าก็**แถบ**ให้...

การกลยเป็นคำสัณฐานของคำว่า “แถม” ในภาษาไทย

(6)...ผู้คนมีอันล้มหายลงนลกไปว่าท่าล้งไม่มีสัณคนรู้สาเหตุอันแท้จริง เซียนเทา
ข้าเลื่องมอเงาหลายคร้ง ล้งเงาแลภพระและแถมเงนจำนวนหน้ง...

Thai National Corpus

(7)...ถ้าผมทำได้ภายในวันน้เหมือนต้งอ่านสงครามขีวิตของศรฐูรพาให้ผมฟัง
นะ ก้ได้ เหมือนใจว่า ข้าจะอ่านข้างล้งภาพแถมให้แกด้วย...

Thai National Corpus

ตัวอย่าง (5) “แถม” เป็นคำกริยากรรม ปรากฏในกริยาวลี “แถมให้” มีความ
หมายว่า ‘เพิ่มให้’ แสดงอาการของนามวลี “น้ำ” ตัวอย่าง (6) “แถม” เป็นคำกริยากรรม
มีความหมายว่า ‘เพิ่มล้งให้’ แสดงอาการของนามวลี “เขา” และมีนามวลี “เงนจำนวน
หน้ง” เป็นกรรมตรง ส่วนตัวอย่าง (7) “แถม” เป็นคำกริยาทวกรรม ปรากฏในกริยาวลี
“จะอ่าน...แถมให้...ด้วย” มีความหมายว่า ‘เพิ่มล้งให้แก’ แสดงอาการของนามวลี “ข้า”
และมีนามวลี “หน้งสือ” และ “แก” เป็นกรรมตรงและกรรมรอง ตามลำดับ

ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า “แถม” ที่มีความหมายว่า ‘เพิ่มล้งให้’ เกิดการกลยเป็น
คำสัณฐาน ‘บอกการเสริมความ’ โดยสาเหตุประการหน้งเกิดจากหน่วยทางภาษาที่ปรากฏ
ล้งคำว่า “แถม” ในตำแหน่งเดียวกับ “กรรม” มีความซับซ้อนขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(8)...เจ้าหญิงให้เจ้าฉายเมืองพาไปกินเกาเหลาที่โรงเตียมจัน กลับมาบอกว่าสู้ใน
กรุงเทพฯ ไม่ได้ฉนอยากจะแถมว่าถึงป็นังและล้งคป้รเกาเหลาก้สู้กรุงเทพฯ ไม่ได้...

เที่ยวเมืองพม่า

เห็นได้ว่าหน่วยทางภาษาที่ปรากฏล้ง “แถม” มีใช้นามวลี แต่มีลักษณะเป็น
ประโยค ดังในตัวอย่าง (8) ล้ง “แถม” มีคำว่า “ว่า” ซึ่งเป็นคำเชื่อมปรากฏอยู่และ
มีประโยคตามมา คือ “ถึงป็นังและล้งคป้รเกาเหลาก้สู้กรุงเทพฯ ไม่ได้” นววรรณ พันธุเมธา
(2549: 100) อธิบายว่า “ว่า” เป็นคำเชื่อมบอกเนื้อความให้หน้าคำหรือประโยคที่บอกเนื้อความ
สอดคล้องกับ อุดม วโรตม์สีกขดิดถ์ (2539: 71) เห็นว่า “ว่า” เป็นสันฐานเชื่อมประโยค

นอกจากหน่วยทางภาษาที่ปรากฏล้ง “แถม” จะมีความซับซ้อนขึ้นแล้วยังพบ
บริบทที่ปรากฏอยู่ระหว่างอนุประโยค โดยปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคที่ตามมา ดังตัวอย่าง

(9)...เสียมพายุพัดอู้ต้งแต่หัวค่ำจนดึกก็ไม่ได้เพลาลงเลย บางคร้งเสาเรือน
ด้งเอี้ยต้อาดแถมเรือนโยกไปโยกมา...

Thai National Corpus

ตัวอย่าง (9) “แถม” ปรากฏหน้าอนุประโยค “เรือนโยกไปโยกมา” มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “บางครั้งเสาเรือนดั่งเอี้ยดอาด” ทำให้มีบริบทคล้าย คำสันธาน นอกจากนี้เหตุการณ์ในอนุประโยคดังกล่าวยังมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกันคือกล่าวถึงลักษณะของเรือนเมื่อต้องลมพายุ

3. การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำว่า “แถม”

ผู้วิจัยวิเคราะห์หน้าที่ของคำว่า “แถม” ตามการวิเคราะห์ลักษณะประจำหมวดคำในทฤษฎีต้นแบบ (Prototype Theory) ของจรัสดาว อินทรทัศน์ (2539: 9) และ ราตรี แจ่มนิยม (2546: 87) ดังนี้ คำกริยาต้นแบบ จะปรากฏด้วยความถี่ตั้งแต่ร้อยละ 75 คำสันธานต้นแบบจะปรากฏด้วยความถี่ตั้งแต่ ร้อยละ 75 คำกริยาต้นแบบหรือคำกริยารอบนอกในบางบริบท จะปรากฏด้วยความถี่ระหว่างร้อยละ 25 ถึง 74 คำสันธานต้นแบบหรือคำสันธานรอบนอกในบางบริบทจะปรากฏด้วยความถี่ระหว่างร้อยละ 25 ถึง 74 คำกริยารอบนอก จะปรากฏด้วยความถี่ไม่เกินร้อยละ 25 และคำสันธานรอบนอกจะปรากฏด้วยความถี่ไม่เกินร้อยละ 25

ผลการศึกษาความถี่ในการปรากฏในหมวดคำต่าง ๆ ของคำว่า “แถม” ดังปรากฏในตารางที่ 1 สรุปได้ว่า “แถม” ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 6 ถึงสมัยปัจจุบันเป็น คำกริยา 3 ประเภทย่อยคือ คำกริยาอาการ คำกริยากรรม และคำกริยาทวิกรรมโดยใน สมัยรัชกาลที่ 6 ปรากฏหน้าที่เดียวคือคำกริยาอาการ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 7 ปรากฏ 2 หน้าที่คือ คำกริยากรรมและคำกริยากรรม ร้อยละ 50 และในสมัยปัจจุบันปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยามี 3 ประเภท คือ คำกริยาอาการ ร้อยละ 6.73 คำกริยากรรม ร้อยละ 8.57 คำกริยาทวิกรรม ร้อยละ 0.41 และคำสันธาน ร้อยละ 84.29

การเปลี่ยนแปลงหน้าที่ของคำว่า “แถม” สรุปได้ว่าปรากฏเป็นคำกริยา ต้นแบบในสมัยรัชกาลที่ 6 ในสมัยรัชกาลที่ 7 “แถม” ยังคงเป็นคำกริยาต้นแบบ ต่อมาใน สมัยปัจจุบันปรากฏเป็นคำสันธานต้นแบบ ส่วนหน้าที่หมวดคำกริยากลายเป็นคำกริยารอบนอก

ผลการศึกษากระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยา “แถม” ในภาษาไทย นำเสนอผลดังนี้

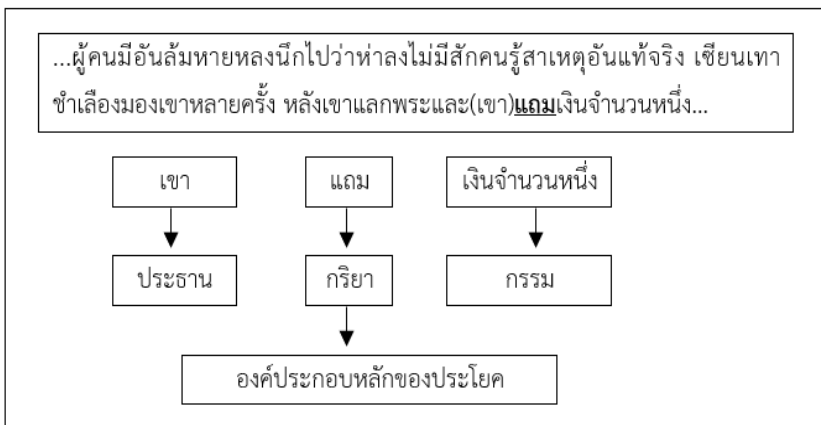
การกลายเป็นคำสันธานของคำว่า “แถม” ในภาษาไทย

1. กระบวนการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยา “แถม”

1.1 การเปลี่ยนแปลงทางภาษาของคำว่า “แถม”

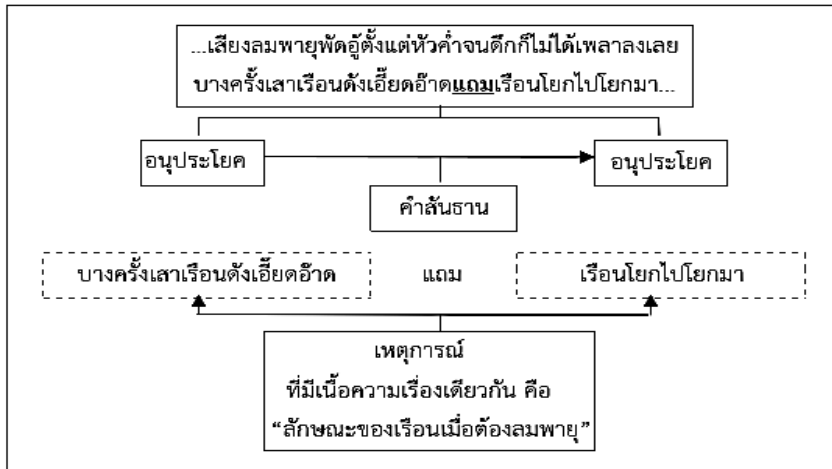
การปรากฏของคำว่า “แถม” ในแต่ละสมัยสนับสนุนว่า “แถม” ผ่านกลไกทางภาษา (Linguistic Mechanism) ที่ผลักดันให้เกิดกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ ตามแนวคิดของ Hopper & Traugott (2003: 39) 2 ลักษณะ ได้แก่ กลไกทางภาษา 2 กลไก คือ การวิเคราะห์ใหม่และการเทียบแบบ กระบวนการทางความหมาย 2 กระบวนการ ได้แก่ กระบวนการการอุปลักษณ์และกระบวนการนามนัย ดังนี้

1.1.1 การวิเคราะห์ใหม่ (Reanalysis) เป็นการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์และความหมายผ่านการตีความใหม่ของผู้ใช้ภาษา (Hopper & Traugott, 2003: 39) เป็นการแทนที่โครงสร้างเก่าด้วยโครงสร้างใหม่ เป็นกลไกขั้นต้นที่เกิดขึ้นในกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ เมื่อคำกริยา “แถม” ซึ่งเดิมมีฐานะเป็นคำหลักมีคุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์เป็นองค์ประกอบหลักของประโยค คือเป็น “หน่วยกริยา” ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1: โครงสร้างเก่าของคำว่า “แถม”

ต่อมาถูกวิเคราะห์ใหม่ให้ทำหน้าที่เชื่อมความระหว่างอนุประโยค ทำให้คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์เปลี่ยนแปลงไป โดยมีได้เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคอีกต่อไป ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2: กลไกการวิเคราะห์ใหม่ของคำว่า “แถม”

คำว่า “แถม” ปรากฏหน้าอนุประโยค “เรือนโยกไปโยกมา” ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าการวิเคราะห์ใหม่เกิดขึ้นจากการที่เนื้อความในอนุประโยคที่นำมาข้างหน้า คือ “บางครั้งเสาเรือนดั่งเอี้ยต้อ๊ด” เกี่ยวข้องกับอนุประโยคที่อยู่หลัง สืบเนื่องจากนามวลี “เสาเรือน” เป็นองค์ประกอบของนามวลี “เรือน” ในอนุประโยคที่ตามมา จึงอาจทำให้ผู้ใช้ภาษาวิเคราะห์หว่า “แถม” ในบริบทนี้เป็นคำสันธานระหว่างอนุประโยคที่แสดงเนื้อความเสริมกัน

1.1.2 การเทียบแบบ (Analogy) เป็นการขยายบริบทรูปภาษาที่ผ่านการวิเคราะห์ใหม่ (Hopper & Traugott, 2003 อ้างถึงใน กิ่งกาญจน์ เทพกาญจนา, 2559: 42) ซึ่งเป็นผลซึ่งเกิดขึ้นถัดจากกลไกการวิเคราะห์ใหม่ คือ เมื่อคำกริยา “แถม” ถูกวิเคราะห์ให้ทำหน้าที่อย่างคำสันธานแล้ว จะผ่านกลไกการเทียบแบบโดยขยายบริบทออกไปทำให้เกิดรูปแบบไวยากรณ์ใหม่อย่างแพร่หลายในระบบภาษา กล่าวคือ

ผู้วิจัยพบว่า “แถม” ได้ขยายบริบทไปปรากฏร่วมกับคำสันธานอื่น เป็นรูปแบบไวยากรณ์ใหม่ในระบบภาษา เช่น แถมยัง แถม...ยัง แถม...ก็ ดังตัวอย่าง

การกลายเป้นคำสันธานของคำว่า “แถม” ในภาษาไทย

(10)...วันที่เขาจะกลับ เขฟจัดบาร์บิวส่งท้ายให้แล้วเขาก็ให้ตุ๊กตารัสเซีย **แถม**ยังเจียนจดหมาย recommend ให้เราด้วย...

Thai National Corpus

(11)...วันนี้คาบเรียนของเรามีแค่สองชั่วโมง **แถม**ฉันก็ดันเข้าสายเพราะตาบ้าบางคน...

Thai National Corpus

(12)...ธุรกิจที่ร่วมทำขึ้นระหว่างเพื่อนฝูงก็มีอันเป็นไป กำไรไม่มี **แถม**เพื่อนฝูงบางคนยังเข้าใจผิดคิดว่าจะฮุบเอาคนเดียว...

Thai National Corpus

ในตัวอย่าง (10) “แถม” ปรากฏซ้อนกับคำว่า ยัง ซึ่ง สุรีเนตร จรุงจุงเกียรติ (2551: 142) พบว่าเป็นคำเชื่อมแสดงความสัมพันธ์ระหว่างอนุประโยคแบบเสริมความ ในบริบทนี้อยู่ระหว่างอนุประโยค “เขา(ก็)ให้ตุ๊กตารัสเซีย” กับอนุประโยคที่ละประธาน “(เขา)เจียนจดหมาย recommend ให้เราด้วย” เป็นเหตุการณ์ที่ม่เพิ่มเติมต่อเนื้อความให้อนุประโยคที่นำมาข้างหน้า

ในตัวอย่าง (11) “แถม” ปรากฏคู่ขนานกับคำเชื่อมบอกการเสริมความ คำว่า ก็ ซึ่งพระยาอุปกิตศิลปสาร (2545: 106-107) จัดคำว่า ก็ เป็นคำสันธานเชื่อมความที่มีเวลาต่อเนื่องกัน นววรรณ พันธุมธา (2549: 102-105) จัดคำว่า ก็ อยู่ในคำเชื่อมเน้นความสัมพันธ์ใช้ระหว่าง คำ กลุ่มคำ หรือประโยค ที่ต้องการเน้นว่าสัมพันธ์กัน นอกจากนี้ในตัวอย่าง (12) ยังพบว่า “แถม” ปรากฏกับคู่ขนานกับคำว่า ยัง อีกด้วย ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2: กลไกการเทียบแบบของคำว่า “แถม”

รูปแบบไวยากรณ์ใหม่	ตัวอย่างบริบทประโยค
1. ปรากฏเดี่ยวระหว่างอนุประโยค	บางครั้งเสารือนดังเอ็ดอาด แถม เรือนโยกไปโยกมา
อนุประโยค+แถม+อนุประโยค	

รูปแบบไวยากรณ์ใหม่	ตัวอย่างบริบทประโยค
2. ปรากฏซ้อนกับคำสันธานเสริมความ	วันที่เขาจะกลับเซฟจัดบาร์บีคิวส่งท้ายให้แล้วเขาก็ให้ตุ๊กตารัสเซีย แถมยัง เขียนจดหมาย recommend ให้เราด้วย
อนุประโยค+แถม(ยัง)+ อนุประโยค	
3. ปรากฏคู่ขนานกับคำสันธานเสริมความ	วันนี้คาบเรียนของเรามีแค่สองชั่วโมง แถมฉันก็ ดันเข้าสายเพราะตาบ้าบางคน
	ธุรกิจที่ร่วมทำขึ้นระหว่างเพื่อนฝูงก็มีอันเป็นไปกำไรไม่มี แถม เพื่อนฝูงบางคน ยัง เข้าใจผิดคิดว่าจะอุบเอาคนเดียว
อนุประโยค+แถม+ประธาน+(ก็/ยัง)ภาคแสดง	

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าเมื่อเกิดการวิเคราะห์ใหม่ให้ “แถม” กลายเป็นคำสันธานบอกการเสริมความระหว่างอนุประโยคแล้ว จากนั้นจึงเกิดการเทียบแบบเห็นได้จากการที่ผู้ใช้ภาษานำคำว่า “แถม” ไปใช้ร่วมกับคำสันธานอื่น โดยปรากฏซ้อนกับคำสันธานที่มีความหมายใกล้เคียงกัน คือ แถมยัง และปรากฏเป็นคำเชื่อมคู่ขนานกับคำว่า ก็ และ ยัง เป็น ...แถม...ก็... ...แถม...ยัง...

กลไกการเทียบแบบอวจิเคราะห์ได้จากความถี่ของการที่ปรากฏเป็นคำสันธานในระบบภาษาเมื่อเวลาผ่านไป (Hopper & Traugott, 2003: 67) ดังผลการศึกษาด้านความถี่ในตารางที่ 3

การกลายเป็นคำสันธานของคำว่า “แถม” ในภาษาไทย

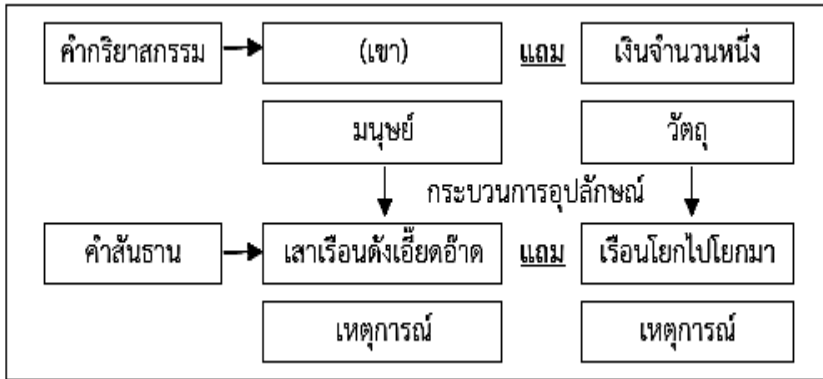
ตารางที่ 3: ความถี่การปรากฏของคำว่า “แถม” ในสมัยต่าง ๆ

หน้าที่		ความ หมาย	การ ปรากฏ	สมัย	1	2	3					
					สุโขทัย	อยุธยา ร.3	ร.4	ร.5	ร.6	ร.7	ร.8	ปจ.
คำ กริยา	อกรรม	‘เพิ่มให้’	จำนวน	ไม่พบข้อมูล คำว่า “แถม”			0	0	1	3	0	33
			ร้อยละ				0	0	100	50	0	6.73
	สกรรม	‘เพิ่มสิ่ง ให้’	จำนวน				0	0	0	3	0	42
			ร้อยละ				0	0	0	50	0	8.57
	ทวิกรรม	‘เพิ่มสิ่ง ให้แก่’	จำนวน				0	0	0	0	0	2
			ร้อยละ				0	0	0	0	0	0.41
คำสันธาน		‘เสริม ความ’	จำนวน			0	0	0	0	0	413	
			ร้อยละ			0	0	0	0	0	84.29	
รวม							0	0	1	6	0	490

ตารางที่ 3 ความถี่ของ “แถม” ที่เป็นคำสันธานมีหน้าที่ทางไวยากรณ์ในลักษณะเชื่อมความระหว่างอนุประโยค ‘บอกการเสริมความ’ ปรากฏร้อยละ 84.29 ในขณะที่เป็นคำกริยาปรากฏเพียงร้อยละ 15.71 แสดงให้เห็นว่า “แถม” ขยายไปทำหน้าที่คำสันธานอย่างเด่นชัดมาก

1.2 กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมายในการกลายเป็นคำสันธานของคำกริยา “แถม”

1.2.1 กระบวนการอุปลักษณ์ (Metaphor) เป็นกระบวนการที่ผู้ใช้ภาษาเปรียบเทียบความหมายของคำจากรูปธรรมสู่ความหมายที่ค่อนข้างเป็นนามธรรม (Hopper & Traugott, 2003: 84) ผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงความหมายของคำว่า “แถม” จากความเป็นรูปธรรมไปสู่นามธรรมมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่คำกริยา “แถม” มีความหมายแสดงอาการ ‘เพิ่มสิ่งให้’ ซึ่งเป็นความหมายเชิงรูปธรรม ดังในตัวอย่าง (6) “แถม” ปรากฏร่วมกับนามวลี “เงินจำนวนหนึ่ง” ต่อมาขยายไปปรากฏกับหน่วยทางภาษาที่มีความหมายรูปธรรมระดับลดลง กระบวนการอุปลักษณ์เกิดจากผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงมโนทัศน์ระหว่างเหตุการณ์กับมนุษย์ และเหตุการณ์กับวัตถุ ในตัวอย่าง (6) ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3: กระบวนการอุปลักษณ์ของคำกริยา “แถม” ไปสู่คำสันธาน

1.2.2 กระบวนการนามนัย (Metonymy) เป็นการถ่ายโอนความหมาย (Hopper & Traugott, 2003: 88) เกิดขึ้นจากคำกริยา “แถม” ที่มีความหมายว่า ‘เพิ่มสิ่งให้’ ซึ่งมีความหมายแฝงแสดงการเพิ่มเติมบางสิ่ง เมื่อปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคหนึ่งซึ่งมีอีกอนุประโยคหนึ่งนำมาข้างหน้า โดยอนุประโยคที่อยู่ข้างหลังและติดกับ “แถม” ทำให้เกิดกระบวนการนามนัยจากความหมายที่ซ่อนเร้นอยู่ คือการแสดง ‘การเพิ่มเติมสิ่ง’ ซึ่งเป็นมโนทัศน์ใกล้ชิดกับความหมาย ‘บอกการเสริมความ’ กล่าวคือ เกิดกระบวนการนามนัยจากความหมาย ‘เพิ่มสิ่ง’ กลายเป็นเพิ่มเติม ‘เสริมเนื้อความ’

1.3 การเปลี่ยนแปลงทางภาษาของคำกริยา “แถม” เมื่อกลายเป็นคำสันธาน ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทั้งรูปคำและความหมายที่เป็นผลจากการกลายเป็นคำสันธานของ “แถม” มีความสอดคล้องกับ แนวคิดของ Hopper & Traugott (2003: 100-122) ซึ่งได้เสนอ 5 กระบวนการ ดังนี้

1.3.1 กระบวนการทำให้มีความหมายทั่วไป (Generalization) เป็นการขยายความหมายจากคำหลักกลายเป็นมีความหมายทางไวยากรณ์ กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นเมื่อคำกริยา “แถม” ซึ่งเดิมเป็นคำหลักมีความหมายบอกเนื้อความสำคัญในประโยคและจะปรากฏร่วมกับนามวลีที่เป็นประธานผู้กระทำการ ‘เพิ่มสิ่งให้’ ดังในตัวอย่าง (5) (6) (7) คำว่า น้ำ เขา ข้า ต่อมาเมื่อกลายเป็นคำสันธานเชื่อมอนุประโยคข้อจำกัดที่เฉพาะเจาะจงในการปรากฏร่วมกับนามวลีที่เป็นประธานก็คลายลงไม่เฉพาะเจาะจงอีกต่อไป กลายเป็นมีความหมายทางวากยสัมพันธ์เชื่อมโยงเนื้อความในอนุประโยค

การกลายเป็นคำสันธานของคำว่า “แถม” ในภาษาไทย

1.3.2 กระบวนการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำ (Decategorization) คือ กระบวนการสูญเสียลักษณะของหมวดคำเดิมทำให้กลายเป็นมีลักษณะอย่างหมวดคำใหม่ ในกรณีของคำว่า “แถม” เมื่อเป็นคำกริยาจะมีคุณสมบัติ คือ สามารถปรากฏร่วมกับ คำปฏิเสธ มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธานและกรรมของประโยค และสามารถ ปรากฏกับคำช่วยหน้ากริยาได้แต่เมื่อกลายเป็นคำสันธานคุณสมบัติเหล่านั้นก็จะสูญเสียไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(13)...นี่คือมะเร็งร้ายที่ระบบการเมืองเข้ามายุ่งกับระบบการศึกษาทำให้ การศึกษาไม่ได้มาตรฐาน เด็ก ๆ ไม่ชอบเรียนกันอยู่แล้ว **แถม**ไม่ได้รับการสนับสนุนให้เรียน ก็เป็นที่พอใจของเด็ก...

Thai National Corpus

(14)...บทสนทนาของตัวละครให้เป็นไปตามธรรมชาติ ตามเหตุผลและแสดง พฤติกรรมของตัวละครตามฐานะทางสังคมและสภาพแวดล้อมหรือประสบการณ์ของตัว ละครอย่างที่เราควรจะเป็น เพราะตัวละครก็คือ ตัวละคร ตัวละครไม่ใช่ผู้เขียน การจะรู้จัก หรือรู้ใจตัวละคร จึงไม่ต้องหมายถึงรู้ผู้เขียน **แถม**จะต้องทำให้เรื่องธรรมดาเป็นเรื่องไม่ ธรรมดา ทำให้เรื่องเรียบง่ายเป็นเรื่องที่น่าอ่าน เพียงเท่านั้นก็คงจะไม่ใช่ง่ายสำหรับ นักเขียน...

Thai National Corpus

คุณสมบัติที่สำคัญของคำกริยาคือการปรากฏหลังคำปฏิเสธได้ จะเห็นได้ว่า ในตัวอย่าง (13) คำว่า “แถม” ปรากฏหน้าคำปฏิเสธ “ไม่” แสดงให้เห็นว่าคำว่า “แถม” ได้สูญเสียลักษณะสำคัญของคำกริยาไป คือ การปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธ คุณสมบัติของ คำกริยาอีกประการหนึ่งคือ การปรากฏหลังคำช่วยหน้ากริยา เช่น จะกิน จะนอน จะแถม แต่ในตัวอย่าง (14) “แถม” ปรากฏหน้าคำช่วยหน้ากริยา “จะ” แสดงให้เห็นว่า “แถม” ได้สูญเสียลักษณะของคำกริยาไป โดยกลายเป็นมีตำแหน่งปรากฏหลังคำช่วยหน้ากริยา แสดงให้เห็นว่า “แถม” ในตัวอย่าง (13) และ (14) ไม่ได้ทำหน้าที่อย่างคำกริยาอีกต่อไป

1.3.3 กระบวนการเจาะจงเลือก (Specialization) เป็นกระบวนการที่ผู้ใช้ภาษา เลือกคำหลักที่มีความหมายหรือลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่เอื้อให้ใช้เป็นคำไวยากรณ์ได้ และนำมาใช้เป็นคำไวยากรณ์ในระบบภาษา ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า ด้วยเหตุที่กริยากรรม “แถม” ที่มีความหมายว่า ‘เพิ่มสิ่งให้’ มีความหมายแฝงแสดงการเพิ่มเติมเสริมให้จากเดิม

ที่มีอยู่แล้ว ทำให้มีมิติโนทัศน์ใกล้ชิดกับความหมาย ‘บอกการเสริมความ’ จึงเป็นเหตุให้ผู้ใช้อิหรณานำมาใช้ในความหมาย ‘บอกการเสริมความ’ ด้วย

1.3.4 กระบวนการแยก (Divergence) คือการที่คำซึ่งผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์เกิดการแยกตัวจากคำเดิมไปทำหน้าที่และมีความหมายใหม่ ผู้วิจัยพบว่า คำว่า “แถม” ในสมัยปัจจุบันปรากฏทำหน้าที่ทั้งคำกริยาและคำสันธาน ไปพร้อม ๆ กันในระบบภาษา แสดงให้เห็นว่า “แถม” ผ่านกระบวนการแยกคำออกเป็น 2 คำ โดยไม่เปลี่ยนแปลงรูปคำ

1.3.5 กระบวนการนำมาใช้ใหม่ (Renewal) คือการที่ผู้ใช้อิหรณานำคำ ที่ผ่านการกลายเป็นคำไวยากรณ์แล้วมาใช้ในระบบภาษาอย่างแพร่หลาย จะเห็นได้ว่าผู้ส่งสารนำ “แถม” มาใช้ทำหน้าที่อย่างคำสันธานเชื่อมอนุประโยคที่มีความหมาย ‘บอกการเสริมความ’ หากผู้รับสารยอมรับหน้าที่และความหมายในบริบทอย่างคำสันธาน ก็จะใช้ “แถม” เป็นคำสันธานในการสื่อสารในบริบทดังกล่าวเมื่อตนเองอยู่ในสถานะ ผู้ส่งสารต่อไป ส่งผลให้ “แถม” ที่ทำหน้าที่อย่างคำสันธานกระจายอยู่ในระบบภาษามากขึ้น สังเกตได้จากความถี่ในหน้าที่คำสันธานที่มีความถี่สูงขึ้น ดังในตารางที่ 4

2. ทิศทางของการกลายเป็นคำไวยากรณ์

การกลายเป็นคำสันธานของคำกริยา “แถม” เป็นการกลายเป็นคำไวยากรณ์แบบทิศทางเดียว⁵ และมีการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป ดังในตาราง 4 ได้แสดงความถี่การปรากฏของ “แถม” ที่เป็นคำสันธาน มีจำนวนเพิ่มขึ้นในแต่ละสมัย คือ $0 > 0 > 84.29$ ในขณะที่เป็นคำกริยาน้อยลง คือ $100 > 100 > 15.71$

การกลายเป็นคำสันธานของคำกริยา “แถม” มีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ผู้วิจัยสันนิษฐานว่า การกลายเป็นคำสันธานอย่างค่อยเป็นค่อยไปสังเกตได้จากระหว่างเส้นทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ปรากฏบริบทที่แสดงลักษณะที่ผลักดันให้ “แถม” ทำหน้าที่อย่างสันธาน ดังในตัวอย่าง (8) ที่ว่า “...เจ้าหญิงให้เจ้าชายเมืองพาไปกินเภาเหลาที่โรงเตี๊ยมจีน กลับมาบอกว่าสู้ในกรุงเทพฯ ไม่ได้ ฉันทายจะแถมว่าถึงบึงและสิงคโปร์ เภาเหลาก็สู้กรุงเทพฯ ไม่ได้...” เห็นได้ว่า ในบริบทนี้คำว่า “แถม” ยังคงทำหน้าที่เป็นคำกริยาแต่มีอนุประโยคนำมาข้างหน้า คือ “(ฉัน) กลับมาบอกว่า (เภาเหลาที่โรงเตี๊ยมจีน) สู้ในกรุงเทพฯ” ส่วนคำว่า “แถม” ปรากฏอยู่ในอนุประโยคที่ตามมาข้างหลัง ซึ่งมีความหมาย

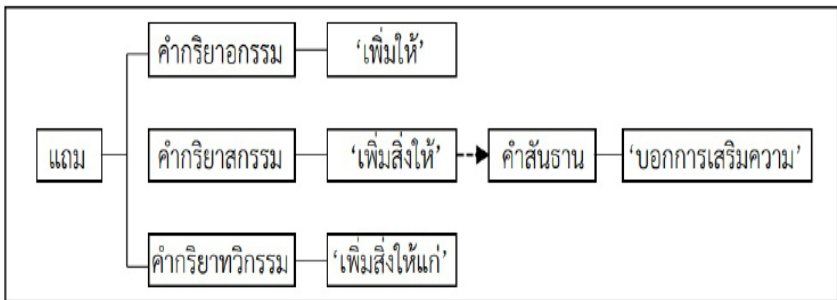
⁵การกลายเป็นคำไวยากรณ์แบบทิศทางเดียว

การกลายเป้นคำสันธานของคำว่า “แถม” ในภาษาไทย

เพิ่มเติมเสริมใจความที่ต่อเนื่องจากอนุประโยคที่นำมาข้างหน้าซึ่งเปรียบเทียบรสชาติของเกาเหลาในกรุงเทพฯ ว่าไม่มีที่ใดอร่อยกว่า ดังนั้นกระบวนการกลายเป้นคำสันธานของคำกริยา “แถม” จึงเป้นลำดับขั้นไม่ได้เปลี่ยนไปอย่างฉับพลันทันใด

อภิปรายผลการวิจัย

หน้าที่และความหมายของคำว่า “แถม” ที่เป้นคำกริยาและคำสันธานตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบันปีพุทธศักราช 2560 พบว่า “แถม” มี 2 หน้าที่ คือ 1) คำกริยา มี 3 ประเภท คือ คำกริยาอกรรมมีความหมายว่า ‘เพิ่มให้’ คำกริยาสกรรมมีความหมายว่า ‘เพิ่มสิ่งให้’ และคำกริยาทวิกรรมมีความหมายว่า ‘เพิ่มสิ่งให้แก่’ 2) คำสันธานมีความหมาย ‘บอกการเสริมความ’ บริบทที่ทำให้ “แถม” กลายไปมีความหมายเชื่อมอนุประโยคคือ “แถม” ที่เป้นคำกริยาสกรรมมีความหมายว่า ‘เพิ่มสิ่งให้’ ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4: หมวดคำ ความหมาย และบริบทที่กลายเป้นคำสันธานของคำว่า “แถม”

“แถม” เริ่มปรากฏในเอกสารที่อยู่ในงานวิจัยนี้ตั้งแต่สมัยที่ 3 ช่วงรัชกาลที่ 6 โดยปรากฏในสมัยรัชกาลที่ 6 ปรากฏหน้าที่เดียวคือคำกริยาอกรรม ต่อมาสมัยรัชกาลที่ 7 ปรากฏ 2 หน้าที่คือ คำกริยาอกรรมและคำกริยาสกรรม ร้อยละ 50 และในสมัยปัจจุบัน ปรากฏ 2 หน้าที่ คือ คำกริยา ปรากฏ 3 ประเภทย่อย คือ คำกริยาอกรรม ร้อยละ 6.73

คำกริยากรรม ร้อยละ 8.57 คำกริยาทวิกรรม ร้อยละ 0.41 และเริ่มปรากฏเป็นคำสันธาน ในสมัยปัจจุบัน ร้อยละ 84.29

ด้านการเปลี่ยนแปลงหน้าที่พบว่า “ແຜ່ມ” เป็นคำกริยาต้นแบบสมัยรัชกาลที่ 6 ในสมัยรัชกาลที่ 7 “ແຜ່ມ” ยังคงเป็นคำกริยาต้นแบบ ต่อมาในสมัยปัจจุบัน “ແຜ່ມ” ปรากฏเป็นคำสันธานต้นแบบ ส่วนหน้าที่ในหมวดคำกริยากลายเป็นคำกริยารอบนอก ผู้วิจัยเห็นว่าคำกริยา “ແຜ່ມ” เกิดการเปลี่ยนแปลงไปเป็นคำสันธาน โดยมีคุณสมบัติทาง วากยสัมพันธ์และความหมายอย่างคำสันธานครบถ้วน สังเกตได้จากความถี่ที่ปรากฏเป็น คำสันธานต้นแบบในสมัยปัจจุบัน

คำกริยา “ແຜ່ມ” กลายเป็นคำสันธานในสมัยปัจจุบัน โดยผ่านกลไกและ กระบวนการดังนี้

การเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์ คือ การวิเคราะห์ใหม่จากเดิมที่เป็นคำกริยา ซึ่งมีสถานะเป็นองค์ประกอบหลักของประโยคเมื่อกลายเป็นคำสันธานผ่านกระบวนการ ทำให้ทำหน้าที่เชื่อมความระหว่างอนุประโยค ทำให้คุณสมบัติทางวากยสัมพันธ์เปลี่ยนแปลง ไป โดยมีได้เป็นองค์ประกอบหลักของประโยคอีกต่อไป จากนั้นจึงผ่านกลไกการเทียบแบบ โดยขยายบริบทออกไปทำให้เกิดรูปแบบไวยากรณ์ใหม่โดยไปปรากฏซ้อนหรือคู่ขนานกับ คำสันธานอื่น และขยายบริบทที่ทำหน้าที่อย่างคำสันธานด้วยความถี่สูง

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางความหมาย “ແຜ່ມ” ผ่านกระบวนการอุปลักษณะ โดยผู้ใช้ภาษาเชื่อมโยงมโนทัศน์ระหว่างเหตุการณ์กับมนุษย์และเหตุการณ์กับวัตถุ ผ่านกระบวนการนามนัยเกิดความหมายแฝง ‘เพิ่มเติมสิ่ง’ จึงมีมโนทัศน์ใกล้ชิดกับการ ‘เสริมความ’ การเปลี่ยนแปลงทางภาษาที่เกิดขึ้นเมื่อ “ແຜ່ມ” กลายจากคำกริยาไปเป็น คำสันธาน เป็นไปตามข้อสรุปของ ฮอปเปอร์และเทราท์ทอตต์ (Hopper & Traugott, 2003: 100-122) ดังนี้

การทำให้มีความหมายทั่วไปเกิดจากการที่เดิมคำว่า “ແຜ່ມ” เป็นคำกริยาซึ่งเป็น คำหลักมีความหมายบอกเนื้อความ จะปรากฏร่วมกับประธานผู้กระทำการ ‘เพิ่มสิ่งให้’ และต้องมีกรรมซึ่งเป็นผู้ถูกกระทำมารองรับแต่เมื่อกลายเป็นคำสันธานก็จะไม่เจาะจงว่า จะต้องปรากฏร่วมกับประธานหรือกรรมของประโยค ทำให้มีความหมายทั่วไปมากขึ้น นอกจากนี้ยังเกิดการสูญเสียคุณสมบัติของหมวดคำกริยา คือ คำสันธาน “ແຜ່ມ” ไม่สามารถ

การกลายเป็นคำสันธานของคำว่า “แถม” ในภาษาไทย

ปรากฏร่วมกับคำปฏิเสธได้ คำสันธาน “แถม” ไม่มีความสัมพันธ์กับนามวลีที่เป็นประธาน และกรรมของประโยค และคำสันธาน “แถม” ไม่สามารถปรากฏกับคำช่วยหน้ากริยาได้ ด้านกระบวนการแยก ผู้วิจัยพบว่า เมื่อ “แถม” ปรากฏทำหน้าที่คำสันธานก็ได้ทำให้ การทำหน้าที่อย่างคำกริยาหายไปจากระบบภาษา จึงทำให้เกิดคำที่มีรูปเดียวกัน แต่ทำหน้าที่ต่างกันในระบบภาษา ส่วนการเจาะจงเลือกผู้วิจัยสันนิษฐานว่า “แถม” มีปัจจัยทางความหมายใกล้เคียงกับคำสันธาน ‘บอกการเสริมความ’ จากการมีความหมายว่า ‘เพิ่มสิ่งให้’ เมื่อเป็นคำกริยา และเกิดกระบวนการนำมาใช้ใหม่สังเกตได้จากความถี่ ที่ปรากฏทำหน้าที่คำสันธานสูงมาก ส่วนทิศทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า “แถม” มีการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียว และเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป

บทสรุป

พัฒนาการทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำว่า “แถม” สอดคล้องกับ ทฤษฎีการกลายเป็นคำไวยากรณ์ มีการเปลี่ยนแปลงแบบทิศทางเดียว ค่อยเป็นค่อยไป และได้กลายเป็นคำสันธานค่อนข้างสมบูรณ์สังเกตได้จากความถี่ที่ปรากฏเป็นคำสันธานสูง

บริบทที่ทำให้คำกริยา “แถม” มีความหมายเชื่อมอนุประโยคเกิดจากการที่ หน่วยทางภาษาที่แวดล้อมมีความซับซ้อนขึ้นมีลักษณะเป็นอนุประโยค โดย “แถม” ปรากฏอยู่หน้าอนุประโยคตามซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับอนุประโยคที่ นำมาข้างหน้า และปรากฏซ้อนหรือคู่ขนานกับคำสันธานอื่น

ผู้วิจัยมีข้อสันนิษฐานที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งจากการที่ “แถม” เริ่มปรากฏใน เอกสารในงานวิจัยในสมัยรัชกาลที่ 6 คือ อาจเป็นไปได้หรือไม่ว่า “แถม” เป็นคำที่เกิดขึ้น ใหม่หรือเป็นคำยืม แต่ก็พบว่าในพจนานุกรมศัพท์ พจนานุกรม พาสาไท ซึ่งเป็นพจนานุกรม 4 ภาษาฉบับแรก ผู้เรียบเรียง คือ ซอง-บาติส ปาเลอกัว ชาวฝรั่งเศส เดินทางมาอยู่ใน ประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2373 ใช้เวลาทำพจนานุกรม เกือบ 10 ปี โดยได้นำต้นฉบับไปจัด พิมพ์ที่ฝรั่งเศสใน พ.ศ. 2395 สำเร็จเรียบร้อยในปี พ.ศ. 2397 พบว่าได้เก็บคำว่า “แถม” ไว้ โดยอธิบายความหมายไว้ว่า “Thing give into the bargain., To give into the bargain to the buyer., To ask for a thing into the bargain., To give over and above.” (ปาเลอกัว และ ซอง-ลาติสต์, 2542: 815) หมายความว่า สิ่งของที่ให้ในการต่อรอง ให้ในการต่อรองกับผู้ซื้อ การขอสิ่งของในการต่อรอง การให้ออกเหนือจากสิ่งที่ยื่น ผู้วิจัย

จึงสันนิษฐานว่า “แถม” น่าจะปรากฏใช้ในภาษาไทยก่อน พ.ศ. 2373 ซึ่งอยู่ในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 แต่เอกสารที่อยู่ในงานวิจัยนี้ไม่มีบริบทที่คำว่า “แถม” ปรากฏในเนื้อหา ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าคำว่า “แถม” น่าจะปรากฏใช้ในภาษาของชาวบ้านร้านตลาด เป็นภาษาพูดในชีวิตประจำวัน ซึ่งเอกสารสมัยก่อนรัชกาลที่ 6 อาจไม่ได้บันทึกไว้ เนื่องจากเอกสารโบราณจะบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง ศาสนา ฯลฯ โดยใช้ภาษาเขียนที่เป็นทางการจึงอาจจะทำให้ไม่พบคำว่า “แถม” ในเอกสารที่อยู่ในงานวิจัยนี้ ทำให้ผู้วิจัยเห็นข้อจำกัดในการศึกษาภาษาไทยเชิงประวัติจากเอกสารโบราณ

การเก็บข้อมูลภาษาโบราณอาจไม่สามารถเห็นบริบทของการใช้ภาษาได้ชัดเจนว่า “แถม” เริ่มปรากฏทำหน้าที่คำกริยาในสมัยใด แต่ข้อมูลที่ปรากฏในงานวิจัยนี้ก็ทำให้ทราบว่าสมัยปัจจุบัน “แถม” ปรากฏเป็นคำสันธานต้นแบบ ส่วนการทำหน้าที่เป็นคำกริยานั้นจัดอยู่ในหมวดคำรอบนอก การที่คำว่า “แถม” ปรากฏใช้เป็นคำกริยาน้อยลงอาจเป็นไปได้ว่ามีคำศัพท์อื่นที่นำมาใช้แทนความหมาย ‘เพิ่มให้’ ‘เพิ่มสิ่งให้’ ได้แก่ คำว่า “ฟรี” ที่มีความหมายว่า “ไม่เสียมูลค่าหรือไม่ได้ค่าตอบแทนใด ๆ” เช่น

(15) ...วิถีโอเป็นพันเป็นหมื่นม้วนมันเปลืองที่เก็บและเสียเวลาดูแลมาก โละทิ้งไปเลยดีกว่าก่อนที่จะ**แถมฟรี**แล้วยังไม่มีคนเอา...

Thai National Corpus

(16) ...ฉันก็ต้องยอมแพ้พลังบ้าของยัยเพื่อนแปดตัวเอง ยอมรับนิดหนึ่งก็ได้ว่าจริงๆ ฉันก็อยากมาดู ก็ของ**ฟรีแถม**งานยังใหญ่อีกนี่นา V กร๊ด ในที่สุด! เราก็ได้มาดูคอนเสิร์ต!...

Thai National Corpus

ตัวอย่าง (15) คำว่า “แถม” ปรากฏซ้อนกับคำว่า “ฟรี” ตัวอย่าง (16) คำว่า “ฟรี” ปรากฏเป็นคำประสม “ของฟรี” ส่วนคำว่า “แถม” ทำหน้าที่เป็นสันธานเชื่อมประโยค จะเห็นได้ว่าการรับคำภาษาต่างประเทศมาใช้แทนความหมายของคำในภาษาไทยอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการขยายหน้าที่และความหมายของคำไปใช้ในบริบทอื่น ๆ ที่ลักษณะทางวากยสัมพันธ์และความหมายของคำเดิมเอื้อให้ผู้ใช้นำไปใช้ได้

การศึกษานี้ทำให้เห็นว่าการขยายหน้าที่และความหมายของคำในภาษาไทยสามารถอธิบายได้ด้วยแนวคิดเรื่องการกลายเป็นคำไวการณ์ร่วมกับทฤษฎีต้นแบบ นอกจากนี้ยังทำให้เห็นว่า คำหลายหน้าที่ในภาษาไทยเป็นผลจากศักยภาพของคำที่มี

การกลายเป็นคำสันธานของคำว่า “แถม” ในภาษาไทย

ความหมายและบริบทที่เอื้อให้ผู้ให้ภาษาสามารถนำมาใช้ในความหมายและหน้าที่อื่นได้ โดยผ่านการต่อรองในการตีความหมายในขณะที่ทำการสื่อสารและใช้คำดังกล่าวในความหมายและบริบทใหม่แพร่สะพัดไปในระบบภาษา

รายการอ้างอิง

- กึ่งกาญจน์ เทพกาญจนา. (2559). *กระบวนการกลายเป็นรูปไวยากรณ์*. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จรัสดาว อินทรทัศน์. (2539). *กระบวนการที่คำกริยากลายเป็นคำบุพบทในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ อ.ด. (ภาษาศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวรรณ พันธุมธา. (2549). *ไวยากรณ์ไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราณี กุลละวณิชย์. (2544). *เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา ภาษาไทย 3* (พิมพ์ครั้งที่ 9). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปาเลอกัว, และ ซอง-ลาตีส์. (2542). *ศัพท์ พจนานะ พาสไท*. กรุงเทพฯ: สถาบันภาษาไทย กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการ.
- ไพทยา มีสัตย์. (2540). *การศึกษาคำช่วยหน้ากริยาที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราตรี แจ่มนิยม. (2546). *การศึกษาคำบุพบทที่กลายมาจากคำกริยาในภาษาไทย*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิจิตรน ภาณุพงศ์. (2524). *โครงสร้างภาษาไทย : ระบบไวยากรณ์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุรีเนตร จรัสจรัสเกียรติ. (2551). *ยัง: การศึกษาเชิงประวัติ*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดม วโรตม์ลิขิตต์. (2539). *ไวยากรณ์ไทยในภาษาศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อุทิศศิลปสาร, พระยา. (2545). *หลักภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

- Hopper, P. J. & Traugott, E. C. (2003). *Grammaticalization* (2nded.)
Cambridge: Cambridge University Press.
- Kurylowicz, J. (1965). *The inflectional categories of Indo-European*. Heidelberg:
Winer.

Received: August 2, 2022

Revised: November 4, 2022

Accepted: November 4, 2022